

84/2

INFORMACE O CHARTĚ 77

únor 1983

Dokument Charty 77 č.37/82 - Dopis Generální prokuratuře o případu Miklose Duraye	1
Dokument Charty 77 č.5/83 - Žádost o propuštění V. Havla ..	1
Dokument Charty 77 č.6/83 - Nová mluvčí M.R.Křížková	1
Sdělení VONS č. 317 - Případ Milana Vyhánka	2
Sdělení VONS č. 318 - Projednání žádosti o podmíněné propuštění ing. Jana Litomiského	2
Dopis A. Lisové krajskému prokurátorovi v Ústí n. L.	3
Dopis Ivana Vyhnařala prezidentu republiky	3
Přerušení výkonu trestu Václava Havla	4
Dva dopisy Václava Havla z vězení	4
Z dopisů Ivana Jirouse	7
Zpráva Palmeho komise o odzbrojení a bezpečnosti	9
Vladimír Kadlec - Smutné výsledky roku 1982	11
Rudolf Zukal - Nazývejme věci pravými jmény	13

Informace o Chartě 77 vydává nezávislá redakční skupina
 Anna Šabatová, Anglická 8, 120 00 Praha 2

Dokument Charty 77 č. 37/82 /Dopis GP o případu Miklóse Duraye/

Generální prokuraturu ČSSR

V Praze dne 28. prosince 1982

Praha

Charta 77 upozorňovala během své šestileté existence na případy tendenční interpretace některých paragrafů trestního zákona /např. § 98, § 112, § 178, § 202 aj./; na základě takovéto interpretace byli potom postihováni četní občané v podstatě z politických důvodů, především pro svou občanskou nekonformitu a pro obhajování těch základních předloh, které - byť řádmě schváleneé a tedy v plné platnosti - jsou víceméně pomíjeny.

Policejní represe i soudní procesy se pak řídí pouze zmíněnou jednostrannou interpretací /jak ji např. představuje tzv. Komentář vydaný v roce 1980/ a vůbec nepřihlíží k té oblasti čs. zákonnosti, která se týká občanských a lidských práv, vplynuvších do naší legislativy přijetím příslušných mezinárodních úmluv.

Obáváme se, že dalším příkladem takového zacházení se soustavou čs. zákonů by se mohl stát i případ, který je v současné době v běhu v Bratislavě. Dne 10.11.1982 byl vzat do vazby Miklós Duray, n.r. 4944. Jde o příslušníka maarské menšiny na Slovensku, který je znám jako zastávek dobrého soužití se Slováky a dodržování občanských a lidských práv v naší republice; v tomto smyslu též usiloval o plné dodržování čs. legislativní soustavy.

Protože k výslechu v souvislosti s tímto případem bylo předvoláno už na 50 lidí, a protože advokát, jehož si Duray zvolil, byl prý donucen odstoupit, máme důvodné obavy, že se připravuje nový proces, jehož motivy jsou politické.

Upozorňujeme na to AP ČSSR na toto další aktuální ohrožení čs. legislativy. Bylo by velmi žádoucí, aby v tomto i všech podobných případech nebyly opomíjeny ty zákonné předlohy, které stanoví např. vyhláška 120/76, jakož i další tématicky příbuzné zákonné normy /příslušné články Ústavy, jiné mezinárodní dohody a pod./.

Dr. Radim Palouš
mluvčí Charty 77

Anna Marvanová
mluvčí Charty 77

Ladislav Lis
mluvčí Charty 77

Dokument Charty 77 č. 5/83 /Žádost o propuštění Václava Havla/

Pane presidente,

s veškerou naléhavostí Vás upozorňujeme, že je ohrožen život vězněného spisovatele a dramatika Václava Havla. Už 24. ledna musel být převezen s vysokými horečkami do vězeňské nemocnice v Praze. Jak se ukázalo, jde o komplikovaný zápal plic. V roce 1980, ve věznici v Heřmanicích, prodělal Václav Havel již jednou zápal plic, který zanechal následky na jeho zdraví. Nynější zápal plic ohrožuje už Havlovu život.

Žádáme a prosíme Vás, pane presidente, abyste v této situaci použil své pravomoci nejvyššího státního činitele a propustil Václava Havla na svobodu, aby se mohl vyléčit, a aby byl zachráněn život, který navíc patří světoznámému spisovateli.

V Praze dne 4. února 1983

Dr. Radim Palouš
mluvčí Charty 77

Anna Marvanová
mluvčí Charty 77

Ladislav Lis
mluvčí Charty 77

Dokument Charty 77 č. 6/83 /Nová mluvčí Marie Rút Křížková/

Dne 2. února 1983 bylo rozhodnuto, že novým mluvcem Charty 77 se stává Marie Rút Křížková, která vystřídá dr. Radima Palouše. Radim Palouš se stává členem kolektivu mluvčích Charty 77.

Praha, 7. února 1983

Jan Kozlík
mluvčí Charty 77

Marie Rút Křížková
mluvčí Charty 77

Anna Marvanová
mluvčí Charty 77

Kromě Ladislava Lise, který zjištavá mluvčím Charty 77, jsou ve vězení ještě tito mluvčí Charty 77: dr. Václav Benda a Ing. Rudolf Battěk.

Životopis Marie Růžit Křížkové

Narodila se 15. června 1936 v Miličíně, okres Benešov u Prahy. Absolvovala filosofickou fakultu UK, pak působila jako profesorka češtiny, později jako redaktorka. Zabývala se též literární historií. Po roce 1968 ztratila možnost pracovat v oboru. Zůstala bez místa, několik let pracovala jako lesní dělnice. Nyní je již druhý rok zaměstnána na poště. Od roku 1956 publikovala, zprvu v oficiálních nakladatelstvích, později pouze v neoficiálních edicích. Je editorka a znalec díla básníka Jiřího Ortena. Je katolička, matka tří dětí. Adresa: Jablonecká 411, 190 00 Praha 9 - Prosek.

Sdělení VONS č. 317 /Případ Milana Vyhánka/

Milan Vyháněk, nar. 23.5.1961, dělník, bytem v Hnaticích 229, okr. Ústí nad Orlicí, byl odsouzen okresním soudem v Ústí nad Orlicí dne 3.6.1981, číslo rozsudku 1 T 236/81 za předsednictví Jiřího Morávka /soudci: Miroslav Brůna a Vladimír Rabinec/ podle § 100/1a,c tr. zák. a za přečin 6b zákona č. 150/69 Sb. k úhrnému trestu 25 měsíců odňtí svobody nepodmíněně ve II. NVS. Byl obžalován, že 1/ připevnil na veřejnou tabuli v Letohradě dne 27.1.1981 a 10.2.1981 text údajně zaměřený proti spojeneckým vztahům se SSSR a PLR a dne 10.3.1981 připevnil na stromy u nádraží tamtéž 4 letáky údajně zaměřené proti socialistickému zřízení v ČSSR; 2/ 15.1.1981 odeslal dopisy do Radio Monte Carlo a European Trans Ventrum Dánsko, obsahujeći zprávy o poměrech v ČSSR, obžalobou označené za nepravdivé; 3/ od 15.12.1980 měl v držení pistoli ráže 7,65 mm vz. 50. V letácích žádal propuštění politických vězňů v ČSSR, v dopisech poukazoval na útlak věřících u nás. K žalovaným činům se doznal, a při hlavním líčení uvedl, že vyšetřoval por. Němeček na něj činil nátlak a nutil jej k doznání, že činy provedl z neprátelství k socialistickému zřízení.

Dále byl Milan Vyháněk odsouzen obvodním soudem pro Prahu 2 dne 8.8.1982 /číslo rozsudku 3 T 15/82/ předsedkyní Helenou Vlčkovou a soudci Janem Křečkem a dr. Pavlem Tréglem pro trestné činy podle § § 174/1 /křivé obvinění/ a § 175/1a,b tr. z. /křivá výpověď/ k trestu 18 měsíců odňtí svobody nepodmíněně ve II. NVS. Dne 8.7.1981 údajně lživě obvinil vyšetřovatele StB npor. Jana Predajnoše z tr. činu zneužívání pravomocei veřejného činitele, jehož se měl vyšetřovatel dopustit tím, že jej nutil dne 24.3.1981 v Hrdci Králové k nepravdivé výpovědi. Dále jako svědek údajně nepravdivě vypověděl o vztahu obžalovaného Jiřího Gruutoráda k čs. státnímu zřízení a tyto okolnosti úmyslně zamlčel. Milan Vyháněk objasnil, že nátlaku se dopustil jiný vyšetřovatel StB, a to por. Petr Němeček a jindy, totiž 13.3.1981 při vyšetřování jeho vlastní tr. věci. Npor. Predajnoš ho vyslýchal 24.3.1981 v tr. věci Jiřího Gruutoráda, kterého mu označil jako osobu zaměřenou proti společenskému a státnímu zřízení ČSSR a jako osobu bez eti a charakteru a řekl, že bude-li Milan Vyháněk vypovídат v tomto smyslu, mohl by být odsouzen k nižšímu trestu. Vyháněk vypověděl do protokolu podle jeho přání. Dne 8.7.1981 při hlavním líčení v tr. věci Jiřího Gruutoráda u Městského soudu v Praze tuto výpověď odvolal a vypovídal podle pravdy. Milan Vyháněk je vězněn v NVÚ Minkovice. V r. 1980 byl ve výkonu trestu v NVÚ Plzeň-Bory, kde byl vězněn pro pokus k tr. činu opuštění republiky /§ 109/1/.

2. února 1983

Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných
Československá liga pro lidská práva
člen Mezinárodní federace pro lidská práva

Sdělení VONS č. 318 /Projednání žádosti o podmínečné propuštění ing. Jana Litomiského/

Dne 17.11.1982 proběhlo v plzeňské věznici projednání žádosti ing. Jana Litomiského, člena VONS, o podmínečné propuštění. Soud ing. Li-

tomiského nepropustil s odůvodněním, že se jeho chování nedá hodnotit jako vzorné a že z dosavadního průběhu trestu nelze zaručit, že jeho pobyt v NVÚ splnil účel.

O případu ing. Litomiského jsme informovali ve sděleních č. 162, 169, 175, 242 a 236.

2. února 1983

VONS

Československá liga pro lidská práva
člen Mezinárodní federace pro lidská
práva

Dopis Aleny Lisové krajskému prokurátorovi v Ústí nad Labem

Pane prokurátore,

vážných obav o zdraví mého muže Ladislava Lise mne nezbavil ani Váš shora uvedený dopis /č.j. 1 Kv 15/83/, v němž mi oznamujete, že jste náčelníku MS v Litoměřicích uložil, aby mému muži byla věnována zvýšená lékařská péče.

Před vzatím do vazby můj muž kašlal krev. Je těžký astmatik. Dne 11.2. tr. byl v Litoměřicích odvezen na lékařskou prohlídku, protože měl značně a bolestivě oteklou levou stranu hrudníku. Nedostal ale léky, jen prášky k utištění bolesti. Ještě 6 dní poté: 17.2. byl otok tak velký, že byl viditelný i přes teplákovou bundu.

Znova naléhavě žádám, aby můj muž byl z vazby propuštěn, už ze zdravotních důvodů. K tomu jste mi, pane prokurátore, ve shora uvedeném dopise napsal, že moje žádost nestačí, že jimusí podat i můj muž. Ten ji ale podával již dříve. Pokud je k jeho propuštění třeba jeho nové žádosti, prosím, aby ste ho o tom informovali. Nemohu se totiž spolehnout ani na to, že dostane, co mu napiši, protože od svého muže jsem dosud dostala pouze 1 dopis, ačkoli v mne a dětem určitě píše.

Pane prokurátore, Ladislav Lis je nemocen a ve vazbě se jeho zdravotní stav velmi zhoršil, a to tak, že jeho propuštění se stalo nezbytné, aby nebyl ohrožen i jeho život.

Praha, 18. února 1983

Alena Lisová
Praha 8, Šiškova 1228

Dopis Ivana Vyhnařala prezidentu republiky

Vážený pane prezidenti,

uplynulo teprve několik málo hodin, od chvíle, kdy jsem se dozvěděl, že český spisovatel a dramatik Václav Havel ve vězení vážně onemocněl. Odvaha k nepředstírané a skutečné angažovanosti bude vždy nutně patřit k velkým talentům národních i světových kultur. Příklady z dávné i nedávné minulosti myslím netřeba uvádět. Společnost - domnívá-li se, že se autor mylí - má právo s ním veřejně polemizovat. Rozhodla-li se jej uvěznit, měla by stále mít na paměti pravá východiska vzniklého stavu věcí: být znepokojovat je součástí autorské licence.

Václav Havel ještě stále patří mezi naše přeení dramatiky a jeho divadelní hra ještě i dnes, in absentia autora, přispívají k dobrému jménu čs. kultury ve světě. Jeho další osud si, myslím, proto zasluguje Vaší pozornosti.

Využijte, pane prezidente, Vašeho práva vyplývajícího z úřadu prezidenta republiky, využijte Vaší přirozené autority a zasadte se o jeho propuštění. Domnívám se, že mimo jiné, tento Váš čin přispěje k posílení naší státnosti v dnešním rozbouraném světě.

V Praze dne 5. února 1983

V úctě k Vaší spravedlnosti

Ivan Vyhnařal

Novodvorská 436, Noveodvorská 435
142 00 Praha 4

Přerušení výkonu trestu Václava Havla

Dne 7.února 1983 byl rozhodnutím Městského soudu v Praze přerušen výkon trestu odnětí svobody Václavu Havlovi ze zdravotních důvodů /dle § 325 t.z./. Václav Havel byl téhož dne převezen z nemocnice NVÚ Praha-Pankrác na oddělení intenzivní péče nemocnice pod Petřínem. V této nemocnici se nyní zotavuje po silném zápalu plic a zánětu pohrudnice. /V. Havel děkuje všem, kteří mu piší a telegrafují do nemocnice a vyslovují svoji radost z jeho propuštění a omlouvá se, že nemůže zatím z mnoha různých důvodů všem individuálně odpovídat/.

Ve dvou ze svých posledních dopisů z vězení reaguje Václav Havel na některé zprávy, které se mu zvenku dostaly do vězení. I když tyto zprávy byly zřejmě poněkud pesimistické, přetiskujeme zde oba dopisy, protože obsahují řadu pozoruhodných a obecně formulovaných názorů.

Dva dopisy Václava Havla z vězení

22. ledna 1983

Čas od času ke mně dolétně něčí katastrofický hlas: že v našich kruzích se všichni jen hádají, nic pořádného nedělají, stále jen flámují, vystěhovávají se /aby venku dělali jen hanbu/, starají se jen o sebe, přivlastňují si peníze, které nejsou jejich, ti známější pečují jen o svou známost a kašlou na ty ostatní atd., atd. Zda je to pravda, nevím, a beru to přirozeně s rezervou: umím si dobré představit, jak snadno se dvě tři nahodilé a povrchní zkušenosti generalizují, zvlášť v tom případě, kdy jde o fenomén tak různorodý, rozptýlený, neorganizovaný, a v úplnosti vlastně nepoznatelný, a zvláště tehdy, když člověk určitého vyhraněného založení staví svůj obraz situace a v nahodilé a povrchní konfrontaci s lidmi založenýmii úplně jinak a třeba protichůdně. Nepíšu o tom teď taky proto, že bych těmto a podobným zprávám dával bůhví jakou váhu, trápil se jimi nebo dokonce vyvozoval nějaké závěry. Jak se věci skutečně mají, poznám, až budu venku: možná, že to není tak zlé, možná to je ještě horší.

Ted mi jde ale o něco jiného: chci říct, že i když člověku přirozeně není a nemůže být lhostejné, jak to všechno kolem něj je, přeci to není to hlavní a nejdůležitější - to, o co opravdu jde. Což musím poněkud vysvětlit. Začal bych třeba takhle: když člověk zaujme v životě určitý postoj, když svému životu vdechne nějaký smysl, dá mu perspektivu, naději, poslání, když se dobře určité pravdy a rozhodne se "žít v ní" - je to akt jeho a jen jeho, akt existenciální, mravní a vposledku metafyzický, z "hlubin srdce" vyrůstaříci a k naplnění vlastního bytí orientovaný, tedy akt v určitém ohledu "soběstačný", nezávislý ve své podstatě na přesunech a přelivech ve vnějším okolí, na takzvané "obecné situaci", natož na jejím okamžitém vzezření. K takové orientaci, je-li skutečně hluboká a pravá, člověk dospívá vždycky - v jakémkoliv době, v jakýchkoliv podmíinkách a víceméně nezávisle na nich a proto nemůže taky jakákoli změna vnějších podmínek a okolností jeho volbu v hlubinném základě změnit /změnit může nanejvýš způsoby jeho chování/. Jen ten, kdo nečerpá sílu sám ze sebe a kdo není sto sám v sobě nalézt smysl svého života, spoléhá na své okolí, vkládá klíč k vlastní orientaci někam ven - do nějaké ideologie, organizace či společenskví - a pak, byť by byl navenek jakkoli aktivní, jen čeká a spoléhá. Čeká na to, co udělají jiní nebo jaké úlohy mu zadají a spoléhá na ně - a když oni náhodou zrovna nedělají nic nebo dělají všechno špatně, propadají desiluzi, zoufalství a posléze na všechno rezignuje. Jeho sekta ho zkłamala a souběžně s její krizí plaskne i on sám jako propichnuty balón. Je to přístup v jádře fanatický: neschopen čelit sám cizotě světa, dává člověk plně svůj osud do rukou nějaké zbožštělé instituce a slepě se s ní identifikuje - aby při prvních známkách toho, že neodpovídá jeho zidealizované představě, začal propadat panice: má dojem, že se mu hroutí svět, vytráci smysl života; je najednou ochoten udělat přesně to, co po dlouhá léta sám vehementně /je to přede fanatick!/ odsuzoval: starat se jen sám o sebe, vystěhovat se, přizpůsobit. Takový člověk je neštastný: je totiž permanentně nadšený a zároveň permanentně zkłamany, je trvale naivním opti-

místou a zároveň v trvalém nebezpečí, že jakákoli vnější nahodilost ho uvrhne do propasti nejhlbší skepse. Je to člověk schopný velmi snadno, velmi rychle, velmi bouřlivě a bez sebemenší vnitřní kontroly a rezervy se něčemu oddat /a každého, kdo se tomu neoddá s ním, energicky odsuzovat/; ale stejně snadno schopný se od téhož ve chvíli, kdy to záčíná spěchávat, odvrátit a stejně rychle propadnout pesimistickému náhledu, že nic nemá cenu /co drží-v lepším případě-až do chvíle, kdy se objeví - totiž:někdo jiný objeví - něco nového, s čím by bylo možno se znova identifikovat a do čeho by bylo možno opět beze zbytku delegovat svůj rozum, své svědomí, svou odpovědnost/.

Opravdovou trvalost a výdrž má jen ten, kdo se opírá sám o sebe a nespolehl na druhé, má dosť síly k tomu, aby si zachoval vždy střízlivého ducha, vlastní rozum a zdravou kontrolu nad sebou, i vždy původní, tj. nesprostředkováný pohled na svět. Což platí i opačně: jen ten, kdo si takovýto trvalý nadhled dokáže zachovat, skutečně věří, ve smyslu víry jako stavu ducha, jako "orientace k bytí", a nikoli víry jako slepé identifikace s něčím, co se zvenčí nabízí.

Jinými slovy: kdyby se všichni vystěhovali, všichni všechno opustili, kdyby všichni propadli "pobytu", není to sebemenší důvod k tomu, aby člověk - jen proto - udělal totéž: jeho postoj nevznikl přece z nutkání udělat to, co ostatní, a nemůže se ho proto vzdát z tak nicotného důvodu, že se ho vzdali ostatní.

Samozřejmě: radujeme se, když všechno funguje, všichni kolem nás se pořád a statečně a neúnavně obětují pro ideály, všichni jsou k sobě navzájem nepřetržitě dobrativí a nepřetržitě se milují - a deprimuje nás, když je tomu naopak. Toto radování a tento smutek se však nemohou tak ani onak - dotýkat toho základního, jádra věci, totiž toho, jak jsme sami sebe zvolili, kým jsme se rozhodli být. Abych se ale vrátil k začátku: zdá se mi, že ty rozmanité katastrofické zprávy, nebo aspoň některé z nich, daleko více, než o objektivním stavu věci vypovídají o stavu toho, kdo je přináší - totiž o jeho neschopnosti opřít se sám o sebe a odtud hledat teprve spojence vedoucí k smutné závislosti na "spojencích", od nichž jedině a výhradně čeká spásu, na něž je zcela odkázán a s jejichž krachem se automaticky hroutí i sám. Přičemž mám podezření, že v případech, které mám na mysli, tehle vnitřní stav - nastane-li - dokonce začne jaksi nenápadně předcházet všem těm zprávám o vnějším stavu a ovlivnovat je; až to je posléze především tehle nedostatek "soběstačnosti", síly, výdrže, nezávislosti, veselého nadhledu, tolerance a vlivného pochopení, nezadržitelně vedoucí - cestou bolestinské sebelítosti - k rezignaci, co určuje perspektivu pohledu, výběr faktů, způsob jejich hodnocení i zobecnování - a že tím, co člověka "podvedeného" a proto ukřivděného/ nutí vidět všude demoralizaci, není ani tak tato všeobecná demoralizace sama, jako spíš jeho vlastní ztráta životních jistot a životního smyslu. Opět tedy to, o čem jsem psal už kdysi: kdo nevydrží a selže, obvykle nejvíce zdůraznuje, že celý svět selhal a na toto obecné selhání světa se nejvíce odvolává a nejčastěji vymlouvá. Abych citoval sám sebe: svět je ztracen jen do té míry, do jaké já sém ztracen.

Je to možná legrační, ale kdykoli slyším, že je určitá naše věc v krizi, beru si z toho radostnou informaci, že tato věc ještě existuje - - kdyby neexistovala, nemohla by být přece v krizi! Mám tedy - jak patrně - méně iluzi, než mnozí, protože je méně než druzí potřebuji: věřím totiž. V co? Těžko říct. Snad v život. -

5.února 1983

Nedílnou součástí onoho katastrofického poselství, které ke mně pravidelně tak d 2x -3x do roka odněkud dolétne, je stížnost, že se "nic neděje" nebo že se "nic nedělá". Dalo by se čekat, že taková zpráva zde člověka obzvlášt raní, rozruší, deprimuje a že ho přímo donutí, aby zoufale zvolgl: proč tu vlastně jsem? Jaký to má všecko smysl, když se nic neděje? Nemíním nic zjednodušovat: neskrývám, že každá zpráva, že se něco smysluplného podniklo, tu člověka po čertech potěší, nechci

také ty zprávy házet všechny do jednoho pytle: mohou být věčné, přesné výstižné i potrhlé a popletené. Přesto se však musím přiznat, že už dlouho na těchto druh poselství reaguji vždy znova a zcela spontánně právě opačným způsobem, než by se očekávalo: obvykle s větší či menší podrážděnosti odseknu: a co by se mělo dít? A proč by se vlastně mělo něco dít? A proč by musel pořád někdo "něco dělat"? A co vlastně?

Tato moje podrážděná reakce není ovšem reakcí na tu či onu konkrétní zprávu jako takovou, ale na určité poněkud zvrácené pojetí, které mi těchto druh zpráv - ať už právem či neprávem - vždy znova připomíná. Totiž pojetí, založené na bludu, že vše stojí a padá s tzv. "děním", tj. děním jako tažkovým, neboť jakékoli dění je z principu lepší, než jakékoli nedění. Jde tedy o jakýsi kult "dění" pro dění, "dělání pro dělání", důležité je pouze, že "se" "něco" dělá - méně důležité nebo zcela pomínutelné už pak je, co to je, kdo a proč to dělá, co to znamená či vyvolává, z čeho to vyrůstá. Smysl událostí se vyčerpává už prostě tím, že je: a jestli není už tak důležité, čím je, je naopak pochopitelně velmi důležité, aby události bylo co nejvíce a aby byly čo nejčastěji: jejich množství a frekvence jsou totiž mírou života: mezi nimi je nic cota, rostoucí z dojmu, že "když se nic neděje, tak se nic neděje". Život se tak stává de facto trvalým umíraním, přerušovaným jen tu a tam nějakou událostí. Je-li událostí více, zdá se, že více užijeme, je-li jich málo, nebo nejsou-li žádné, smrt se zdá být neodvratná. Nepovažuji-samo o sobě-vůbec za důležité, zda se děje hodně nebo málo věcí a vůbec se mi nezdá, že kvantita vnějškového dění sama cokoli podstatného říká. Důležité je podle mého názoru pouze, zda to, co se děje či neděje, má smysl nebo nemá. Dojem, že "když se nic neděje, tak se nic neděje", je předsudkem ducha povrchního, nesamostatného a dutého, propadlého do bě, která sama sobě dokáže vykazovat svou výtečnost jen kvantitou pseudodění, které si trvale-jako včelička-k tomu účelu organzuje. Ják často je přece ve skutečnosti ticho výmluvnější, než sebevýmluvnější řeč! Jak často má jedno dobře zvolena správně umístěné slovonekonečně silnější očistný účinek, než desítky a stovky sran dobré míněného tlachání! Jak často mlčky, jen se skromným a smutně sebeironickým úsměvem držený postoj má nepoměrně vyšší stupeň duchovní emanace než všechna abylní upovídánost, všechna ta neustálá verbální sebekomentace, všechno to úsilí každou věc donekonečna rozžvatlat a tím nakonec jedině usmrtil.

Bývaly zřejmě heroické doby krásně zmateného těkání, kmitání, poletování, hektické aktivity, kdy každý dělal všechno, všichni byli na sebe hodní, každý každému pomáhal a nikdo nikomu nic neodmítl. Každé společenství má takovou dobu maladosti. Zřejmě se tu a tam objeví nostalgická vzpomínka - a na jejím pozadí pocit, že se "nic neděje". Jenomže to je přesně onen bod, kdy je třeba zmobilizovat všechny veškerou ostrážnost, a zreflektovat zavčas nebezpečí, které tu hrozí, a které by mohlo povážlivě připomenout ten známý tobogán od nadšenectví k nihilismu, po kterém se svého času zhoupaly celé šiky našich o něco málo starších spoluobčanů. Věru smutná představa, že takhle by měli končit ti, kteří celou podstatou svého antifašistického a antiluzionistického postoje se zdáli být proti čemuž takovému imuniti!

Zkrátka a dobré: je mi jedno, zda se toho děje hodně nebo málo: zajímá mě jen, zda to, co se děje - anebo neděje! - má svůj smysl a jaký! Jsem pro vše, které mají smysl: autenticitu, zakotvenost, originalitu, švih, přiměřenosť, vkus, sdělnost, apelativnost, srozumění se svou chvílí, prostě hlavu a patu. Jedna taková věc - třeba za půl roku nebo za rok - mi je milejší než všechna eventuální dřina, byť by byla vedena úmysly sebešlechetnějšími; pokud jejím smyslem není nic jiného než aby se něco dělo. To většinou jen devaluje stanovisko, vyčerpává / a ohrožuje/ lidi a beztak nakonec zanechá jen pocit marnosti. A vůbec tam, kde není život zazděn do vnějškovosti, "dění" a jakékoli "nedění" není automaticky počítováno jako smrt, tam může přece smysluplně zaznít mlčení - hrde, důstojné, sebevědoucí, svobodné. Mlčení nikoliv jako prázdnota, ale jako svrchnované a přitom pokorné vědění. Mlčení jako smysluplnost. Mlčení jako ono heideggerovské ticho usebrání, v němž

se setkávají věci se světem, odkazují navzájem k sobě a stávají se tím teprve bytostně samy sebou. Anebo jako ta levinasovská "přepůvodní" vystavenost, předcházející zradě slov. Držet postoj mlčky a trvale je opravdu víc, než ho křičet a záhy opustit! Nehledě k tomu, že mlčenlivý partner, o němž nelze nikdy tušit napřed, kdy se ozve a k čemu, ale u něhož je vždy jisté, že ozve-li se, nebude to úder zvonu - a je sehepea - je přece schopen daleko lépe znekliďnovat svět, než ten, kterého mají tak říkajíc už všichni dávno přečteného!

Z dopisů Ivana Jirouse

Juliana Jirousová
588 67 Stará Říše 94

Milá Juliánko,

od mýho posledního psaní přišly Tvoje dopisy č. 34 a 35, ten druhý tenhle pátek; minulej pátek, kdy nepřišlo nic, byl pro mne černej jako na newyorský burze. Dostáváme totiž dopisy všecky v pátek, takže se tenten stal pro mne nejvýznamnějším v týdnu; ostatní dny jsou zajímavé především z toho hlediska, jak jsou od něho daleko. Napětí pak vrcholí v pátek při rozdávání dopisů. No hlavně že se žádný dopis nestratil, z toho jsem měl trochu obavu.

Ted k tomu, co píšeš - musel jsem o tom hodně přemýšlet; myslel jsem, že to možná i přejdu, ale v posledním dopise jsou v závěru věty, sice přeskrtané, ale daly se přečíst: "Chceš mi s tím životem pomoci, až se vrátíš? To ví jenom Pán Bůh". Z toho je vidět, že Ti pořád vrtá hlavou, o čem jsi psala v dopise č. 34. Tam se zmíňuješ, že jsem Ti psal, "že tohle je už poslední etapa našeho trápení, já jsem tomu věřila, na další se už necítím". Nu, že je to poslední etapa, to si opravdu myslím, ale zřejmě si to špatně pochopila - není tím myšleno, že bych se v tom zásadním změnil já. Byla asi chyba, že jsem vůbec mluvil o tom, co bych nebo nechtěl dělat, až se vrátím. Jsou to předčasné úvahy a já se tím opravdě řečeno zabývám dost málo, až vůbec. Ale je-li tomu tak, jak se mi to jeví, že už jseš tím vším unavená - ne že bych se tomu divil - pak asi bude nejlepší, abys ke konci mého pobytu tady začala vyřizovat výjezd ven. Samozřejmě že by z toho hlediska bylo lepcí, kdybychom to byli udělali dřív, tohle, co ted prožíváme, jsme si mohli ušetřit. Nezmění-li se situace, do které se vrátím/je to silně v pohybu, jak sis snad všimla/, asi Ti s tím postojem, jaký k tomu ted zaujímaš, nic jiného nezbyde. Můj dojem je, že jsme v našich zeměpisných dýlkách poněkud rozmazení - to, na co jsme se dali nebo na co jsem se dal, vyžaduje především dlouhý dech a v tom hlavním bezmeznou trpělivost a pokoru. Pokud jde o ten eventuální odjezd, v jistém ohledu bych odjížděl s lehkým srdcem; ty kaštany, které musí jiní otrhávat za lidi jako je Mejla, mi vrhají stín i na spolupráci s takovými lidmi. Ani bych to nepovažoval za nějakou životní prohru, jak říká Olga: "Copak je život nějaká soutěž?" Neberbto tak, že iniciativa k event. odjezdu vychází z mé strany, já odjet nechci, ale rozhodně tady nebudu žít "na podmínce". Zodpovědnost za děti cítím a vážím si toho, jak se o ně staráš, a jestliže tě to zmáhá a sama to nezvládneš, samozřejmě ti stím pomůžu, což ovšem nemůžu zaručit v téhle zemi. Vím dobře, že to pro tebe musí být těžké jako ten nekonečnej řetěz kýblů s vodou, který nosíš sema tam.

Tady to taky není žádná selanka - to, co prožívám, nezažil ještě nikdo z přátel - nikdo neseděl v tak extrémních podmírkách devalvovaného lidství, ani v 50. letech. Jestli jsem ti připadal při návštěvě trochu ztuhlej, není divu; spíš se divím, že nejsem úplně zmrazenej. Dost energie mne bude stát, abych to přežil bez úhony na duši, miláčku, frustriké úvahy nechám radši budouchnosti, můžem si znova o tom povídат před výstupem.

Nezlob se na mne za to, co Ti pišu a ani to neber tak, že Ti kladu nějaký podmínky nebo na Tebe dělám jakýkoliv nátlak. Spíš jde o to, abys nezapomněla na to, že jsem - jak to říkají Lukovi - "člověk neschopnej domluvy", s tím bychom mohli počítat jako s konstantou, jako jsou třeba klimatický podmínky v zemi. Ostatní podmínky konstantní nejsou, tak můžeme ještě počkat a nedrásat si nervy. Píšu Ti o tom taky proto, abych

se těch úvah zbavil - a konec konců je to problém, který asi v téhle době neřešíme sami. Možná, že jsem Ti tohle ani neměl psát, ale to bychom si ani nemuseli psát vůbec, kdybychom kolem toho chodili jako kolem horký kaše. Koneckonců mohla ses mne u návštěvy zeptat, jak si to představuju podrobněji /korespondovat se mi o tom nechce/ - no, ale taky chápu, že tam má člověk jiný myšlenky nebo je úplně bez myšlenek - vyslovitelných. Tak už se nebudeme bavit o ošklivejch věcech.

No, jinak v práci pořád dobrý, s příslušníky taky žádný problémy a lidí, se kterými sedím, holt nepředělám, ani se o to nepokouším. Hodně čtu, mám pěkné knížky: francouzskou symbolistní poezii, Zuřivýho Rolanda, Mickiewicze, Stendhala - nevím ani co mám číst dřív. Někdy si v duchu skládám básně, s ustavičnou něhou myslím na Vás, těším se na noc kvůli snům a na pátek kvůli dopisům. Na Tvým posledním dopise poznámka pana cenzora: Psát čitelněji! - tak Ti to tímto tlumočím. Taky mi, prosím Tě, napiš, jestli se Vám ta adventní básnička vůbec líbila - je to jediný, čím Tě snad můžu potěšit. Tak tohle jsem si napsal v klidu, když byli ostatní v kině, teď už jsou všichni "doma", ale stejně už nevím, o čem bych psal.

Vánoce jsou za dveřmi, miláčku, nebud smutná, jsem opravdu pevně přesvědčený, že se pro nás otevřou dveře na lepší časy. Miluji tě a neopustím Vás, nějak to všechno spolu vydržíme a zařídíme. Pod stromeček vám pokládám svoji lásku k vám: líbám Tě vroucně.

Valdice, 19. prosince 1982 - dopis č. 27

Ivan Jirous

Milá Juliánko,

jsem teď v lepším stavu, než když jsem Ti psal posledně, zlepšily se mi výrazně životní podmínky - v práci sedím u stolu sám a můžu si meditovat a nemusím poslouchat zrůdný řeči - to nemáš představu, co ty quasi-lidský bytosti dokážou vyprodukovať! Zkrátka mám teď lepší nervy, teď bych Ti možná ani "nevýčinil" jako v tom minulém dopise. Nicméně je dobré, že se to stalo - aspoň jsme si ujasnili pozice. Když tady teda zústaneme, tak jsem povolil před pár dny uzdu snění a přemýšlím o intenzivním pěstování lilií, které by nás výhledově mělo uživit. Vyšla sice zase úprava, podle níž už není potřeba povolení k prodeji výpěstků -- zdá se, že pro nejbližší léta bude trend usnadňující tyhle formy podnikání pokračovat, což jsem předpovídal už dřív, / na to ostatně nemusí být člověk ekonomický génius/. Takže do té doby, než to skončí jako NEP nebo nějak jinak, by se tím dalo i legálně žít. Takže starosti o to, že by mně kvůli tomuhle znova zavřeli, si dělat nemusíš. No nic, jsou to sny, leč hlavně příjemně zahradnická realita v nich není tak důležitá - našinec asi výhledově nějakou aspoň předstíranou budoucnost potřebuje - jako lešení, na které stejně navěsí něci docela jiného.

Nejvíce na vás myslím a jsem v duchu s vámi v práci, na tu myslet nemusím, je příjemně mechanická. Taky se mi honí v hlavě háběhy k různým básničkám, ale hotovýho nemám nic ... zrovna mám /už delší/ období bez toho. Jak říkám v začátku jedný rozdělaný básně: "V neštěstí se vždycky hbitě /vracím k religiozitě/ a jak se trochu zabydlím / tak už se ani nemohlím."

Ani nevíš, jak s mě potěšila tím odmítnutím žádosti o milost, pro mě je to absolutně nepřijatelný a jsem rád, strašně rád, že se nechováš jako ženská, která vidí jen "toho svého mužského" a není kvůli němu už schopná vnímat nic dalšího. Byl to pro mně větší dárek, než si dove-deš představit. ... Zkrátka čist mám co, mám hodnou ženu, byť i v dálce a máme spolu podařený dětičky, takže není na světě pořád ještě tak zle. Pozdravuj ode mne místní obyvatelstvo, Daničkovi ... /a další výčet jmen/. Zítra - v pondělí - oslavím sklenicí čaje dovršení 5 let pobytu ve věznících. V prostředí, kde jsem, je to strašně málo i na jeden trest -- tak vidiš, jak i "utrpení" je relativní.

Valdice, 9. ledna 1983 - dopis č. 28

Váš Martin

Milá Juliánko,

je mi líto, že s měla takové úzkosti kvůli zpoždění dopisu - musíš si dávat od toho pátku, co ho čekáš, ještě týden rezervu navíc, než si začněš připouštět obavy, protože se může stát, že dopis musím z nějakých důvodů přepsat a tím se odeslání o týden zdrží. Miláčku, nepřipouštěj si ale o mne zbytečné starosti - to není na Tvoje neurotické srdce, Pán Bůh všechno zařídí tak, jak je potřeba ... Zpráva o pravdivém příběhu mě potěšila, správně bych asi měl bejt útěšený víc, poněvadž se mi splní zase jeden sen, ale tady i radost probíhá nějak rezervovaně -- jako by byla někde vedle mne. Třeba /spíš určitě/ se budu radovat ještě dodatečně, až budu venku. Tak Vašek už to má vlastně za pár? Moc jsem se smál tomu krejčímu, kterýho si objednal; je pěkný, jak různý jsme lidí, různý ve svých potřebách. Ale tím si vzpomínám, přes ty oděvy, že mě už několikrát napadlo - zatím to není aktální, až před výstupem - že bys pak mohla napsat nebo vzkázat Pavlovi, jestli by mi neposlal stetson /to je takovej klobouk, ale to asi víš/. Nikdy jsem po něm nic takového nechtěl a navíc je to dost drahá záležitost, tak abych využil toho, že jsem ve vězení - v podstatě se jedná o citově finanční vydírání ... Současně s Tvým dopisem jsem dostal korespondák od ing. Roubala s krásnou dětskou kresbou veslice na moři, piše mi na něm židovské vtip; je to první korespondence od někoho jiného než od Tebe do tohoto výkonu. Přiležitostně mu sděl, že mi udělali radost. Ing. Josefa taky moc pozdravuju, je to vskutku neobyčejně hodnej člověk; řekni mu, ať si to tak nebere, že jsem z tuhého těsta, který se snad v téhle formě nerozteče.

Valdice, 30. ledna 1983 - dopis č. 29

Ivan Jirous
NVÚ MS PS 1/15
507 11 Valdice

Zpráva Palmeho komise o odzbrojení a bezpečnosti

Teprve po několika měsících se k nám dostává pozoruhodný dokument: zpráva nezávislé komise pro odzbrojení a bezpečnost, nadepsaná "Společná bezpečnost" /Common security/. Podobně jako před ní nezávislá komise pro otázky vztahů rozvojových zemí k vyspělé části světa /Brandtova komise/ a vlastně na popud vzešlý z jejich řad ustavil se tento útvar v r. 1980 k objektivnímu posouzení problematiky vrcholně závažné pro lidstvo, zároveň však v bludném kruhu soupeření velmocí i vojensko-politických bloků, ovládaných vzájemnou nedůvěrou, podezíráním a obavami o vlastní bezpečnost. Vedle mezinárodních orgánů, vytvořených v rámci OSN či mimo ní, reprezentujících vlády a odrážejících právě tuto nedůvěru, podezírání a obavy, vznikl útvar složený z osob vybraných jak odbornou znalostí, tak autoritou ve své zemi i v mezinárodním společenství, schopných pojímat i posuzovat problematiku odzbrojení a bezpečnosti z hledisek celého lidstva a přitom i hodnotit přijatelnost myšlenek innámětů komisí předkládáných pro vlády velmocí i jiných států. Předsedou komise je švédský socialista Olaf Palme, jenž se mezitím stal znovu předsedou vlády své země. Mezi členy je několik bývalých předsedů vlád, ministrů, zkušených diplomatů i vědců. Poprvé jsou v útvaru toho druhu účastní občané zemí Varšavské smlouvy /Arbatov a Cyrankiewicz/ spolu s příslušníky států NATO, i neutrály a neangažovanými Třetího světa: C. Vance, E. Bahr, Gro Brundtlandová, David Owen, Joop den Uyl a R. Ford /Kanada/ s japoncem H. Mori, Mexičanem Garciovou Roblesem, Indem C. B. Muthammou, S. Pamphalem, S. Salimem z Tanzanie a rektorem university OSN Soedjatmokem z Indonézie.

Lidé podstatně rozdílných světových názorů, politické orientace, erudice i praktických zkušeností dokázali v konfrontacích svých názorů i návrhů najít společnou základnu, již je podle slov předsedy komise "hluboké znepokojení ze zhůršení mezinárodní situace i tendenze sklonězavární k válce, projevována z mnoha míst. Shodli se v názoru, že v jaderné válce nemůže být vítězů. Totální válka jaderními zbraněmi by znamenala možná vyhubení lidstva při zpustošení Země v rozměrech dosud nevidaných. Tzv. omezená jaderná válka by se téměř nevyhnutelně rozšířila rovněž ve světovou katastrofu. Rozličné doktriny o vedení jaderné

války jsou tedy vážnou hrozbou lidstvu. Doktrína odstrašování poskytuje ve skutečnosti jen slabou ochranu před hrůzami jaderné války. Proto musí na místo doktríny vzájemného odstrašování nastoupit něco jiného. Touto alternativou je podle komise "společná bezpečnost".

Zpráva dovozuje, že pojetí vojenské sily jako základu bezpečnosti státu je pochybné, nedostatečné: čím víc se zbrojí, tím je bezpečnost menší. Pochopení pro vliv technického vývoje na mezinárodní bezpečnost se opožduje oproti tomuto vývoji. Rovnováha zbraní jako základ míru je jen dočasná a vratká. Je proto třeba v politice vlád desadit prosadit pochopení pro vzájemnou závislost bezpečnosti, ba samé existence všech národů. Komise formuluje zásady společné bezpečnosti: vyhlašuje zákonné právo všech národů na bezpečnost, odmítnutí vojenské sily pro řešení mezin. sporů, nutnost zdrženlivosti v politice vlád. Je třeba uznat, že bezpečnost se nedosáhne vojenskou převahou. Pro zajištění společné bezpečnosti je nutné snížení a omezení všech systémů výzbroje. Jednání o něm by nemělo být spojováno s řešením jiných mezin. otázek, i když problém bezpečnosti často s takovými otázkami souvisí.

Při zkoumání činitelů válečného nebezpečí poukazuje zpráva na hromadění prostředků ničení, především jaderných. Počátkem roku 1982 odhaduje počet jaderných zbraní v rukou vedoucích velmocí: USA a SSSR, na 50 tisíc. Nechce řešit otázku odpovědnosti za závody ve zbrojení. Vcelku konstatuje rovnováhu jaderných sil. Rozdíly vidí v jednotlivých kategoriích: SSSR má převahu v pozemních raketách, sily USA jsou rozloženy mezi pozemními, ponorkovými a leteckými nosiči. Z analýzy situace v Evropě /str. 37 - 38 něm. textu/ vyplývá uznání určité převahy SSSR v raketách středního doletu, jež v 60. letech byla akceptována jako vyvážení americké převahy v mezikontinentálních raketách ale po zrovnaní rovnováhy na tomto poli /uznané smlouvami SALT I - II/vyvolala znepokojení a vedla k známému usnesení NATO 1979 o raketách Pershing II v západní Evropě, k jejichž instalování by mělo dojít koncem r. 1983, nebude-li docíleno pokroku v ženevském jednání, k němuž SSSR vyzývali od podzimu 1979 a jež nyní probíhá. Válečné nebezpečí zvyšuje i stav konvenčních sil i výzbroje v Evropě na obou stranách, kde je rovněž uznávána rovnováha sil /s lehkou převahou NATO v mírovém stavu, převažovanou ovšem rezervami Varš. smlouvy/. Povážlivým jevem je obnovení zájmu o chemické a biologické válečné prostředky. Existující dohody o jejich zákazu, resp. omezení nestačí.

Po zkoumání možných důsledků války dospívá zpráva k závěru, že proti jadernému útoku neexistuje účinná ebraena ochrana. Jediná možnost je zabránit jaderné válce. Uvádí různé odhady, podle nichž by v USA zahynulo 105 - 165 miliónů lidí, v SSSR 50 - 100 miliónů, v Evropě 20 - 100 miliónů lidí. I konvenční válka by měla při zdokonalení ničivých prostředků mnohem zhoubnější důsledky než II. světová válka 1939-1945. Při zvažování hospodářských a sociálních důsledků zbrojení i možných účinků odzbrojovacích kroků uvádí zpráva některá zajímavá data: zbrojení v r. 1982 stojí národy 650 miliard dolarů - víc, než činí úhrnný národní důchod 50 nejchudších zemí s více než 1,5 miliardou lidí. V r. 1980 vydávali USA 5,6 %, Anglie 5,1 %, Francie 4,1 %, NSR 3,3 % svého hrubého výrobku na zbrojení. Odhadem švédského ústavu SIPRI uvádí se tato proporce na 9,1 % v r. 1979 pro SSSR; 4,4 % pro NDR; 3,2 % pro ČSSR. Upozorňuje se na obzvlášť prudký vzestup výdajů na výzkum a vývoj ničivé techniky a jeho rostoucí náročnost na materiál i kvalifikované síly. Na rozdíl od 30. let tohoto století není proto zbrojná výroba účinným prostředkem omezování a překonávání nezaměstnanosti., neboť vytváří daleko méně pracovních příležitostí než státní výdaje a investice do jiných odvětví, od nichž naopak odčerpává prostředky i zdroje. Vojenský výzkum i vývoj dostávají dokonce vlastní pohyb. Jejich impulzy se stávají "jedním z nejdůležitějších činitelů pro současnou vysokou úroveň vojenských nákladů i vojenské nejistoty ... vývojová práce směřuje ke kvalitativnímu přelomu, k vytvoření zbraně, jež má předstihnout všechny ostatní"/str. 106/. Naproti tomu se zcela všeobecně uznává, že odzbrojení by uvolnilo rozsáhlé prostředky k produktivním investicím a umožnilo by též podstatné zvýšení pomoci rozvojovým zemím i řešení závažných globálních problémů života lidstva.

Své návrhy i doporučení uvádí zpráva opakováním téze, že koncepce společné bezpečnosti musí nastoupit místo dosavadního odstrašování pomocí zbrojení. Mír má být založen na práci pro společenské přežití místo na hrozbě vzájemného ničení. Proto komise považuje za stálý cíl všeobecné a úplné odzbrojení. V tom směru je třeba usilovat o postupné pokroky, jimiž by bylo světové zbrojení dán pod kontrolu a jeho dosavadní směr by se obrátil. Uznání nesmyslnosti jaderné války a nemožnosti ji omezit mělo by vést ke kvalitativnímu omezění a snížení atomové výzbroje SSSR a USA, k němuž by se připojili i jiné jaderné mocnosti. Prvním krokem může být dodržování obou dohod SALT. Poněvadž největší soustředění jaderných i konvenčních sil i zbraní obou stran je v Evropě, je zde nutno dosáhnout dehody o snížení konvenčních sil na vídeňském jednání, trvajícím od roku 1972. To by mohlo pomoci k urychlení kroků snížujících jadernou hrozbu v Evropě. Kroky k tomu mohou být: odstranění taktických /bitěvních/ jaderných zbraní, pásmo ve střední Evropě širokého 300 km /150 km na každé straně, zahrnující u nás většinu Čech/, zachování atomového "prahu", tj. zřetelného rozlišení jaderných a konvenčních zbraní a vyloučení miniaturizovaných atomových zbraní i neutronových bomb a konečně snížení raket středního doletu v Evropě nejlépe na úroven, kde by se NATO mohlo zříci rozmístění nové generace raket v Evropě. Z Evropy je třeba odstranit i chemické zbraně. Komise požaduje dodržování závěrečného aktu KBSE z Helsinek a podporuje návrh na evropskou konferenci pro odzbrojení i pro opatření zvyšující důvěru, probíhající v Madridu.

K zastavení "kvalitativních" závodů ve zbrojení doporučuje komise všeobecné zastavení jaderných zkoušek, zákaz zbraní proti umělým družicím, všeobecný zákaz chemických zberaní, dodržování smlouvy o nerozšiřování jaderných zbraní, zvýšení bezpečnosti jaderné energetiky a strohou kontrolu jí používaných materiálů, omezení i kontroly obchodu se zbraněmi.

Vladimír Kadlec: Smutné výsledky roku 1982

Co se zhoršilo proti roku 1981:

- V hutích se snížila celková výroba o 0,4 %
- V chemickém průmyslu se výroba snížila o 0,3 %
- Objem výroby potravinářského průmyslu se snížil o 0,8 %
- Výroba stavebních hmot se snížila o 1,5 %
- Objem stavebních prací se snížil o 3,7 %
- Produktivita práce ve stavebnictví poklesla o 1,6 %, plán nebyl splněn.
- Rozpočtové náklady vzrostly u rozestavěných staveb.
- Zásoby v průmyslu rostly rychleji než výkony: doba obratu zásob se prodloužila, ač bylo plánováno její zkrácení.
- Produkce živočisné výroby se snížila o 4,2 %. Stavy prasat a krav byly konecem roku nižší než začátkem roku. Ve srovnání s rokem 1981 byly nižší denní váhové přírůstky ve výkrmu prasat a skotu. Od zemědělců bylo nakoupeno méně jatečných prasat /- 18 %/ a jen nepatrně více jatečného skotu /+1 %/, bylo vykoupeno i méně jateční drůbeže. Výroba masa se snížila o 9,8 % a u jatečné drůbeže o 1,6 %.
- Doved z nesoc. států se snížil o 6,5 %, vývoz byl nižší o 1,4 %.
- Zpomalilo se tempo růstu finančních zdrojů a tomu bylo nutno přizpůsobit i tempo uspokojování finančních potřeb.
- Finanční politika se musela vyrovnat s podstatným zhoršením finanční stránky vnějších ekon. vztahů.
- Přebytek vývozu nad dovozem a stejně i placení úroků a splátek z našeho dřívějšího zadlužení v cizině bylo nutné krýt z vnitřních finančních zdrojů, kterých proto nemohlo být použito k financování vnitřních potřeb. To se projevilo i v nerovnováze nabídky a poptávky na vnitřním trhu.

Plány se nesplnily:

- Klíčovým faktorem společenské produktivity práce v níž bylo dosaženo v r. 1982 plánovaných zvýšení, je vědecko-technický pokrok a jeho aplikace v praxi. Výzkumné a vývojové úkoly státního plánu tech. rozvoje nebyly splněny o 2,7 % /konec prosince se předběžně uvádělo nes-

- plnění o 5 %. Realizační výstupy tohoto plánu nebyly splněny o 6,7%.
- Zvláště závažné je nesplnění plávnowaného zvýšení společenské produktivity práce. Nedostatky a odchylky v plnění plánu narušují některé základní proporce ekonomiky, projevují se v nedosahování efektivnosti a hospodárnosti, v růstu nepotřebných zásob, v poruchách v dodavatelských vztazích apod.
- Ve strojírenství se odhaduje dosažená relativní úspora železných kovů jen na tři %, u neželezných kovů jen na 3,5 %, ačkoli byla plánována úspora 4,5 %.- 5 %.
- Rovněž nebyl splněn cílový plán úspor energie a paliv. Energetická náročnost tvorby národního důchodu klesla jen o 0,6 %.
- Plán těžby uhlí byl překročen o 0,5 %, plán skrývky však nebyl splněn o 1,3 %.
- Plán vlastních výkonů stavebních podniků nebyl splněn o 0,7 %.
- Přetrvávala neúměrně vysoká rozestavěnost.
- U investic, stanovených jako závazné úkoly státního plánu, nebyly některé významné kapacity uvedeny včas do provozu /celkem asi 1/4/následkem stále ještě nedostatečného soustředění stavebních a montážních kapacit na tyto stavby.
- Nebylo dosahováno projektovaných parametrů na dokončených investicích.
- Průmysl spracování dřeva např. plánovanou výrobu nesplnil; neplnění bylo ovlivněno nedosažením projektovaných parametrů a zpožděním konstr. prací.
- Provozní úvěry vzrostly o téměř 12 % než určoval měnový plán.
- Příjmy státních rozpočtů rostly pomaleji a výdaje rychleji než stanovil finanční plán.
- Bytu bylo v r. 1982 dokončeno 100,7 tis., což je sice více než v r. 1981 /94,5 tis./, ale méně než v r. 1980 /128,9 tis./, méně než v r. 1979 /122,7 tis./ a podstatně méně než v r. 1975 / 144,7 tis./

Základní vady přetrvávají:

- Technická úroveň a kvalita výrobků stále nedosahuje potřebných parametrů. Naše tech. zaostávání za světem se prohlubuje.
- V uplatnování přijatých vynálezů a zlepšovatelských návrhů do praxe stále existují "značné rezervy".
- Podíl hodnoty nových výrobků byl jen 16 %. Přitom z hodnoty nových výrobků byl podíl výrobků na tzv. vysoké tech. úrovni je 1/4! Na celém objemu průmyslové výroby činil podíl výrobků nantzv. vysoké tech. úrovní jen 11 %, přičemž v tom bylo výrobků I. kvality/ohodnocených tak stát. zkušebnami/ jen 9,5 %.
- Kvalita celé řady výrobků a tech. ekon. parametry některých výrobků zůstávají již řadu let na stejném stupni nebo se jen nepatřně změnily. Takové výrobky ztrácejí konkurenční schopnost na zahr. trzích, přestávají být atraktivními na vnitřním trhu a vedou v inv. výstavbě k zastaralým řešením.
- "Rezervy" zůstávají v rychlejším přizpůsobování sortimentu výroby, v její tech. úrovni vůči požadavkům zahr. i vnitřního obchodu.
- Přetrvávalo nerovnoměrné plnění plánu v průběhu roku. Nespolohlivost dodavatelsko-odběratelských vztahů a tím nedůvěra a nervozita, škody a ztráty v podnicích spíše vzrostly. Nadsazený, ale přesto poučný příklad: "V prvních dnech měsíce můžeme v dílnách hrát fotbal, jak je všude vymeteno. Od poloviny měsíce začíná blázinec a ke konci už chtějí, abychom byli v dílnách ve dne v noci." /RP z 31. 1. 1983/

Co je alarmující:

- U průmyslové výroby v ústředně řízeném průmyslu se objem produkce zvýšil jen o 1 %.
- Produktivita práce u hrubé výroby se zvýšila jen o 0,5 %.
- Celková hodnota výroby se zvýšila jen o 0,3 %.
- Ve strojírenství se zvýšila výroba jen o 2,9 %, přičemž v těžkém strojírenství jen o 1,5 %.
- V lehkém prům. se výroba zvýšila jen o 1,6 % a celkové dodávky pro vnitřní obchod se zvýšily jen o 0,5 %.
- Přitom se snížila výroba v hutích, e.v chemii, v potr. průmyslu, ve

stavebních hmotách, v živočišné výrobě.

- Kupodivu přitom všem u nár. důchodu je vykazován přírůstek o 4,1 % /!/?/ - Alarmující je i další růst nerealizovatelné kupní síly, což znamená žití na úkor budoucnosti. Ačkoli dodávky lehkého průmyslu pro vnitřní obchod se zvýšili jen o 0,5 %, ačkoli výroba potr. zboží se dokonce snížila, /výroba masa dokonce o 9,8 %!/, ačkoli maloobchodní obrat už při zvýšených cenách se zvýšil jen o 2,9 % a tržby ze služeb jen o 2 % - byly celkové příjmy obyvatelstva zvýšeny o 4 %. Na zvýšení objemu nerealizovatelné kupní síly ukazuje i to, že došlo k nízkému plnění daně z obratu, což bylo vyvoláno pokračujícími nedostatky v dodávkách vhodného zboží pro vnitřní trh. Rychleji než hmotné krytí rostlo i oběživo a vklady na vkladních knížkách dosáhly v r. 1982 rekordní výše, nejvyšší míry "spoření" od r. 1977: vklady za r. 1982 se zvýšily o 13,7 miliard Kčs - tj. o 8,3 %. Přitom realizované peněžní výdaje obyv. mísťo plánovaných 4,3 % se zvýšily jen o 2,9 %. To lze vysvětlit i tím, že ústředně řízený průmysl dodal v r. 1982 do vnitřního obchodu o 1 % méně než v r. 1981.

JE TO MOŽNÉ ?

- Je překvapující, že v r. 1982 proti 1981 je vykazován přírůstek národního důchodu o 18,5 miliard Kčs - tj. o 4,1 %!
- když nejdůlež. energetické a materiálové vstupy v r. 1982 proti r. 1981 absolutně poklesly
- když přes oznamované mater. úspory ve výrobě se v r. 1982 zvýšil podíl vyr. spotřeby na společenském produktu
- když krizové jevy a nepříznivé ekon. trendy, které v r. 1981 vedly k poklesu užitého nár. důchodu o 23,5 mld. Kčs - tj. k poklesu o 5 % a k poklesu vytvořeného nár. důchodu o 14,3 mld. Kčs - tj. k poklesu o 2,9 % - prakticky v r. 1982 dále trvaly nebo se zhoršily, jak bylo vpředu ukázáno.
- Proto je až neuvěřitelné, že - ačkoli v nár. důchodu v r. 1981 došlo k poklesu o 14,3 resp. o 23,5 mld. Kčs - v r. 1982 byl vykázán přírůstek 18,5 mld. Kčs. /Určité formální vysvětlení by snad mohlo být v tom, že v r. 1982 se zvýšily ceny: VC i MC. Obsahově by to však znamenalo spíše negativní vývoj./

V oficiální zprávě se neuvádí, zdá jde o nár. důchod vytvořený nebo užity. Užity nár. důchod, protože z vytvořeného musíme dnes např. platiť úroky a splátky z našeho zadlužení v cizině, když jsme předtím žili léta na dluh. V r. 1981 byl užity nár. důchod o 17,6 mld. nižší než vytvořený nár. důchod.

1. února 1983

Vladimír Kadlec

Doc. ing. Rudolf Zukal: Nazývejme věci pravými jmény

Nemají to u nás dnes propagandisté lehké - zejména ti, kteří pracují na ekon. úseku. Hosp. fakta jsou neúprosná a dnes už každý ví, že s naším hospodářstvím není něčem v pořádku. Tytam jsou doby, kdy bylo možno denně slyšet a číst ve sděl. prostředcích oslavné tirády o tom, jak se podařilo konsolidovat rozvrácené hospodářství, že právě uplynulá léta konsolidace jsou vůbec nejúspěšnější v naší ek. historii apod., atd.

V současné době je ekon. propaganda poněkud rozpačitější a ostýchavější a tak můžeme číst v denním tisku, že náš ekon. vývoj je vcelku pozitivní, že se nám v podstatě daří zvládat složité hospodářské problémy, v podstatě udržet dosaženou vysokou životní úroveň apod. /Viz úvodníky RP z 18. a 28. 12. 1982:/. Oficiální čísla, která jsou ovšem přikrášovaná, a to od nejnižších článků až po FSÚ - hovoří však o něčem naprostě jiném. V prosinci 1982 vyšla Stat. ročenka s údaji za r. 1981. Je to velice zajímavé a poučné čtení a ještě zajímavější srovnávání s nedávnou zatracovanou minulostí.

Nejsouhrnnějším ukazatelem hosp. vývoje je nár. důchod, ato jak vyroběný, tak také užity. Každý občan /a nemusí být ani ekonom/ chápe, že při kladném hosp. vývoji dochází k růstu nár. důchodu, při oslabení hosp. činnosti k jeho stagnaci a při poklesu ke krizi ekonomiky. Alespoň ta-

kováto měřítka používáme při hodnocení hosp. vývoje v kap. státech.

Podívejme se na vývoj tohoto souhrnného ukazatele za poslední léta.

Pramen: Stat. ročenka, údaje jsou v milionech Kčs běžných cen:

	1976	1977	1978	1979	1980	1981
--	------	------	------	------	------	------

vytvořený nár. důchod	418.182	414.990	438.015	460.667	486.281	472.003
změna proti předch. r.	+2,39 %	-0,77 %	+5,54 %	+5,17 %	+5,56 %	-2,94 %
užity nár. důchod	422.958	416.846	437.565	454.678	477.917	454.376
změna proti min. roku	+3,61 %	-1,45 %	+4,97 %	+3,91 %	+5,11 %	-4,93 %

Chápu naší propagandu, že se všechno snaží alespoň slovně vylepšit naší současné složitou ek. situaci. Je to konečně její hlavní úkol. Ovšem tím se nezlepší ani jediný ek. ukazatel. Naopak - vede to k podcenování hosp. problémů a potíží. Nutno však zdůraznit, že hosp. pokrok nikdo nepopírá. To je zcela objektivní skutečnost, platící jak pro socialismus, tak pro kapitalismus. Pouze za válek a přírodních katastrof dochází k dlouhodobějším poklesům v hosp. vývoji. Otázku nutno klást tak, zda de šlo o maximální pokrok, jakého bylo možno dosáhnout za stávajících podmínek, a to jak vnitřních, tak i vnějších. Základním kritériem není, zdy a do jaké míry se podařilo pokročit v oblasti hospodářské - to má být samozřejmé - ale zda se pokročilo v optimální míře. Jestliže si takto neklademe otázku, pak můžeme z jakéhokoli sebemenšího hosp. pokroku vyvodit závěr, že traxe, jako nejvyšší kritérium potvrídila správnost stávajícího hosp. systému a mecenářství. I v kap. dochází totiž k hosp. pokroku. Další velmi důležitou otázkou je, zda jde o pokrok kvantitativní nebo kvalitativní. Hosp. pokrok, kterého jsme dosáhli, je zcela prokazatelný, ale je převážně extenzivního charakteru, dosažený při velkém plýtvání materiály, energií a pracovními silami. Značná část naší výroby jde totiž do zásob, často nerealizovatelných. Jde o výrobu pro výrobu. V r. 1981 jsme měli vytvořený nár. důchod 472.004 mil. Kčs a v tomtéž roce činily zásoby 504.305 mil. Kčs - čili byly o 14,47 % vyšší než nově vytvořená hodnota za r. 1981. Politik se může chlubit tempy hosp. vývoje, ale ekonom se musí nutně ptát, zda byl tento vývoj racionální a efektivní.

K poklesu nár. důchodu u nás nedochází v poválečném období poprvé. Došlo k němu rovněž v r. 1963 a 1964. Prosrovnání uvádíme čísla o vývoji našeho nár. důchodu v letech 1961-1965. Pramen: Stat. ročenka, údaje v milionech Kčs běžných cen:

	1961	1962	1963	1964	1965
--	------	------	------	------	------

vytvořený nár. důchod	172.021	175.378	172.883	169.507	173.9
změna proti předch. r.	+5,56 %	+1,95 %	-1,43 %	-1,96 %	+2,63 %
užity nár. důchod	168.610	171.675	165.724	164.608	169.64
změna proti předch. R.	+7,23 %	+1,21 %	-3,47 %	-0,68 %	+3,05 %

Jak je vidět z pouhého mechanického srovnání obou období, pokles nár. důchodu je v současné době absolutně i relativně vyšší, než v letech 1963-1964. Tehdy během dvou let poklesl vytvořený nár. důchod o 5.871 mil. Kčs, dnes činí pokles jen za r. 1981 14.278 mil. Kčs. U užitého nár. důchodu je rozdíl ještě markantnější: tehdy činil pokles za dva roky 7.067 mil. Kčs - zatímco dnes činí za jeden rok 23.541 mil. Kčs. Jak budou výhližet čísla za r. 1982, to budeme vidět v příští Stat. ročence. Podle mého odhadu dojde k dalšímu poklesu.

Doporučuji proto všem propagandistům, aby si pro osvěžení paměti přečetli hodnocení stavu naší ekonomiky 1. poloviny 60. let ve strašnických materiálech a aby si připoměli důvody, proč se vlastně začalo s ekon. reformou. Přes všechny hosp. těžkosti, které jsme měli na počátku 60. let, byla naše ekonomika tehdy v celkově lepší situaci než nyní. Tehdy jsme měli v zahraničí značná aktiva, zejména v soc. zemích, která jsme mohli použít na snažší překonání hosp. potíží. Dnes nás velmi tíží značné splátky vyplývající z naší "přiměřené" zadluženosti vzniklé tím, že jsme žili na úkor budoucnosti. Ekonomicky řečeno: náš nár. důchod vyrobený byl nižší než důchod užity. Místo toho, abychom řešili narůstající hosp. problémy, překonávali jsme je zadlužováním v zahraničí.

Jak tříživé ek. zatížení pro nás současné zadlužení znamená, je vidět z roz-
hovoru člena předsednictva a tajemníka a tajemníka ÚV KSČ Miloše Jakeše
s redaktory RP a Pravdy /RP z 24.6.1982/, kde se mj. říká: "Dosažení sjez-
ových záměrů z nichž vystupuje do popředí udržení životní úrovně a dále
zabezpečení rovnovážnějších vztahů a postupné snižování zadlužnosti, kte-
ré si vyžádá celý přírůstek nár. důchodu v 7. pětiletce, bylo nutno přiz-
působit i proporce ve využití nár. důchodu - především zvýšit podíl osob-
ní a společenské spotřeby na úkor fondu akumulace."

Rovněž mezin. hosp. a polit. situace na počátku 60. let byla nepoměrně
příznivější, než nyní. A přesto tehdejší stranické a státní vedení uznalo
nutnost zavedení ek. reformy. Dnes už tedy nejde o vcelku pozitivní vývoj
naší ekonomiky, ale o vážné krizové jevy, které je nutno bezodkladně řešit.
Věci je nutno nazývat pravými jmény, abychom znali přesně situaci. a mohli
volit adekvátní prostředky k případné nápravě.

Stejný, neseriózní přístup zvolili naši politici, ideologové a propa-
gandisté k ek. reformě, jejíž základy byly schváleny ÚV KSČ a pojaty do
Akčního programu z dubna 1968. Přestože reforma nebyla ještě plně propra-
cována a měla i svá slabá místa, její první kroky vedly bez sporu k rych-
lému hosp. vzrůstu. Byla však z polit. a ideologických důvodů zavržena
jako špatná, škodlivá, revisionistická. Nikdo se ani nenamáhal provést
její ekon. zhodnocení, analyzovat klady a zápory. Jaké výsledky přinesla
hosp. reforma v letech 1966 - 1970, je vidět z násl. srovnání makroekon.
ukazatelů za poslední 4 pětiletky. /Pramen: Politická ekonomie č. 9/1982,
str. 911/

Vývoj nár. důchodu, materiálové, energetické a fondové náročnosti
a souhrnné národohosp. efektivnosti v letech 1961 - 1980 /roční tempa
+ růstu v %/:

	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80
nár. důchod	2,0	6,9	5,7	3,7
materiálová náročnost	2,3 1,4	-0,02	-0,02	0,0
energetická náročnost	2,3	-3,8	-2,6	-1,3
produkt. práce/ND/1prac./	2,0	5,2	4,6	2,5
souhrnná nárhosp.efekt.	0,2	1,9	1,4	0,5

Již při prvním pohledu na uvedená fakta je zřejmé, že hosp. nejúspěš-
nějším byl právě úsek let 1966-1970, který je tak vehementně kritizován.
V rámci objektivnosti nutno ovšem poznamenat, že reforma byla uvedena v ži-
vot v období všeobecné světové konjunktury, což mělo jistě vliv i na její
celkové hosp. výsledky. Přes uvedené skutečnosti bylo toto období ve směr-
nicích XIV. sjezdu charakterizováno následovně, zejména pak léta 1968-69:
"V důsledku chaotického a inflačního vývoje byly v základech narušeny
vztahy mezi státem a podniky, jakož i základní průorce tvorby a užití
nár. důchodu, vztahy mezi růstem produktivity práce a průměrných mezd.
Rychlý růst nominálních mezd nepřispěl k prohloubení diferenciace odměny
za práci ani ke zvýšení hmotné zainteresovanosti v závislosti na výsled-
cích práce. Naopak - při narušené pracovní morálce a vlivem růstu maloob-
chodních cen se zvyšoval tlak na další úpravy mezd. Projevovaly se nové
nivelační tendenze. Růst maloobchodních cen dopadl nejtíživěji na rodinu
s více dětmi a na důchodce. Příjmy obyv. rostly v letech 1968-69 o ví-
ce než 11 % ročně, životní náklady stoupaly zhruba o 2,5 % ročně. Přitom
však průměrný roční přírůstek prům. výroby proti letům 1965-67 činil pouze
5,5 %. Rychlý vzestup osobní spořeby, který předstihoval růst nár. důchodu,
vyústil do pronikavého zhoršení rovnováhy vnitřního trhu a do vážných po-
ruch v zásobování. Byly oslabeny životní jistoty obyvatelstva. Narušení
vnitřních proporcí se přenášelo i do vnějších hosp. vztahů. běžné dovoz-
ní potřeby se zajišťovaly nad rozsah pohotových zdrojů vytvářených vývo-
zem..."

Zdá se, že tato uvedená charakteristika v materiálech XIV. sjezdu KSČ
je mnohem víc jako šitá na míru na současnou situaci. Na základě údajů
ze Statist. ročenek totiž možno prokázat negativní tendence téměř na kaž-
dém hosp. úseku. Např. podle propočtu MOP dosáhla u nás inflace v r. 1979
roční míry 5,7 %. Zdražení nafty o 70 % pro soc. organizace a o 280 %
pro obyv., stejně jako zdražení benzínu a olejů, musí mít nutně inflační

vliv na celé nár. hosp., neboť zvýšené dopravní náklady se promítají do hodnoty většiny výrobků. Jak je v dokumentech uvedeno, stouply životní náklady v letech 1968-69 o 2,5% ročně. Zaposlední roky však u nás rostly životní náklady následovně podle Stat. ročenky:

	1978	1979	1980	1981
růst v % proti předch. roku	+1,46	+2,97	+3,41	+1,0

Za rok 1982 nebyly ještě oficiální údaje publikovány. Vzhledem ke zdražení některých základních potravin /maso, réýze/ bude zvýšení životních nákladů jistě značné. A to podotýkám, že index životních nákladů nepostihuje tzv. skryté zdražování vznikající poklesem kvality prodávaných výrobků /např. potravin/, různými inovacemi, tzv. luxusními výrobky atd.

Je pravda, že v r. 1968 a 1969 byly nákupní horečky. Není divu, že k nim docházelo v celkové politické situaci. V současnosti k nim nedochází? Opět malé srovnání v této oblasti. V r. 1968 činila nerealizovaná kupní síla ve formě vkladů obyvatelstva 34,5 % ročního maloobchodního obratu, což představovalo krytí všech nákupů na 126 dnů - v r. 1969 pokrývaly vklady nákupy na 123 dny. V r. 1980 pokrývaly vklady nákupy na 223 dny a v r. 1981 na 231 dnů. K tomu ještě nutno připočítat další miliardy korun, které se ve formě oběživa- hotovosti nachází v rukách obyvatelstva. Jak je to vlastně dnes s vytvořeným a užitým nár. a důchodem a jejich vzájemnými proporcemi? Proč musíme použít celý přírůstek vytvořeného nár. důchodu na snížení naší zahraniční zadluženosti? Kdy se vlastně zajišťovaly běžné dovozni potřeby nad rozsah pohotových zdrojů vytvářených vývozem? To teprve nyní splácíme zahraniční dluhy vytvořené v r. 1968 a 1969 ?

Tak bychom mohli srovnávat jednu oblast za druhou, např. porovnávat makroekon. vazby ukazující efektivnost, jako je přírůstek vytvořeného nár. důchodu s přírůstkem stavu výrobní spotřeby, přírůsetek vytvořeného ND spírůstek stavu zásob a pod. Téměř u všech sledovaných hosp, veličin bychom mohli konstatovat, že současný ý vývoj je negativnější než v kritizovaných letech 1968 a 69 nebo i v letech 1962 a 1963. O pracovní mořálce a o morálce vůbec můžeme číst denně lamentace i v tisku. Slova jsou slova a fakta jsou fakta. To není staromilské vzpomínání na tehdejší ek. reformu. Ta měla svá slabá místa a mnohé tehdejší zásady nelze uplatnit v současných změněných podmínkách.. Maďarská reforma je bez sporu propracovanější a mnohé její zásady už praxe prověřila. V ekonomice platí objektivní zákony. Chceme-li skutečně analyzovat příčiny našich hosp. těžkostí, je nutno vycházet z daných skutečností, nepřikrašlovat je a oprostit se od polit. a ideol. přání. Mnohdy to ovšem může být značně nepopulární a obtížného musíme přiznávat i své vlastní chyby a omyly.

Nemá smysl ironizovat, tím se věci nepomůže. Je nezvratnou skutečností, že se nacházíme ve vážné a těžké hosp. situaci. Je to situace podstatně obtížnější než v letech 1962-64, a to jak z hlediska vnitřních, tak i zahr podmínek. Nutno říci, že pod tlakem ekon. skutečností se tón naší propagandy přece jen v poslední době poněkud změnil. Přestalo se jásat nad našimi "nejúspěšnějšími léty" a dnes se již mluví skromně o "v podstatě pozitivním vývoji". Za všechny ekon. problémy již nemohou imperialisté, ale "obtíže planoucí z vnějších ekon. vztahů, jež jsou sice objektivní, ale jejich vliv nelze přečenovat a svádět na ně kdeco" /úvodník RP z 28.12.1982/.

Kdo je za současnou situaci odpovědný? Část vzniklých problémů je objektivního charakteru, které jsme jen ztěží mohli ovlivnit, ale jejich dopad jsme mohli částečně zachytit, zmírnit, přizpůsobit se /např. světový cenový kurust/. Větší část ekon. problémů jsme si ovšem způsobili sami neschopností, nekvalifikovaností, neodpovědností, nechuti řešit problémy, podcenováním tvrdé ekonom. reality apod. Nyní se začíná dokonce mluvit i o odpovědnosti. 23.10.1982 vyšel v RP úvodník, nazvaný "Odpovědnosti se nelze zříkat", z kterého uvádí některé zajímavé myšlenky:

"Všimněme si také, že tam, kde jsou nedostatky, bává pravidlem, že chyběla v té či oné míře či podobě odpovědnost. Stále ještě se setkáváme s nesoudnými lidmi, kteří za nedostatkem nevidí konkrétní pracovníky a jejich osobní odpovědnost, ale hned demagogicky obvinují systém, insti-

v
tuci, staranu. Ze soustařních klippýtnutí, chyb a omylů si žádný člověk nemůže udělat životní program a chtít, aby mu to kolektiv donekonečna trpěl. Realizovat heslo: lépe řídit, vyrábět a hospodařit předpokládá také - a přelevším - osobní odpovědnost každého člena naší společnosti, ať pracuje kdekoli. Odpovědnosti se prostě nelze zříkat."

Jak je vidět, v úvodníku je celá řada správných myšlenek - jen je dodržovat a vyžadovat jejich plnění na všech stupních, i na těch nejvyšších. Na těch zejména! Jestliže ve velkém rozsahu pardonujeme ve výrobním procesu a v řídící sféře neodpovědnost, pak sevnesmíme příliš divit konečným výsledkům, nneboť lidé se chovají přesně tak, jak jim to systém dovolí. Jestliže systém toleruje špatnou práci, neodpovědnost, vyplácí mzdu za chování do práce a nikoli za práci, uplatňuje-li se v parac. procesu ještě jiná kritéria než pracovní výsledky - proč by se pak namáhal? Člověk je tvor omylný a pouze lidé, kteří nic nedělají, se chyb nedopouštějí. Ale když je něčeho moc, pak je toho příliš - jak říká prostý lid. A ve sféře řízení nár. hosp. těch chyb bylo dost! Začalo se proto s výměnou některých kádrů. Miloš Jakeš na 7. zasedání ÚV KSČ uvedl, že "od 14. sjezdu KSČ byla provedena kádrová změna 18 % náměstků ministrů, 15 % generálních ředitelů VHJ a 17 % gen. ředitelů v organizacích zahr. obchodu." To však stále ještě nedává odpověď na otázku, kdo se především přičinil o současné vážné ek. těžkosti. Z celé dlouhé řady problémů uvádí jen několik konkrétních zvědavých dotazů, např. z oblasti hosp. politiky:

- Kdo je zodpovědný za to, že se pokračovalo v neodpovídající struktuře našeho průmyslu, energeticky a materiálově náročném, aškoli tzv. železná koncepce byla velmi tvrdě kritizována a její nesmyslnost a její nesmyslnost prokázána v období ek. reformy 60.let. Tehdy bylo prokázáno, že neodpovídá našim přírodním, ani ekon. podmínkám. Konkretizace: z úvodníku RP z 23.9.1982 nazvaném Od kvality ke kvalitě: "Jak výroba surového železa, tak zvláště oceli dosáhla v přepočtu na 1 obyvatele vysokého podílu, vyššího, než v mnohých vyspělých průmyslových státech. Bylo to umožněno poměrně snazším získáváním potřebných surovinových zdrojů i energetických zdrojů, než je tomu dnes. Proto také např. výroba oceli, která ještě v 5. pětiletce vzrůstala každým rokem v průměru o 4,5 %, zaznamenávala v 6. pětiletce roční nárůst jen o 1,2 %. V 7. pětiletce se již počítá s mírným snížením objemu výroby oceli."
- Kdo je odpovědný za to, že ukazatel typu čisté výroby zavedený v ek. reformě 60. let, se zrušil a nahradil opět ukazatelem hrubé výroby, což podporovalo nadměrnou spotřebu energie a surovin a napomáhalo extenzivnímu rozvoji naší ekonomiky. Konkretizace: "Zavedení ukazatele typu čisté výroby v podobě ukazatele vlastních výkonů patří svým výnamem ve vytváření podkladů motivace podniků k nejzásadnějším opatřením Souboru." / První náměstek ministra FCÚ Vlastimil Boura v RP z 21.4.'80 "Připomeňme si např., kolik let zcela jednotně ekon. výzkum kritizoval ukazatele hrubé výroby, než na tuto kritiku praxe reagovala."/Prof. Hába v HN č. 25/81./
- Kdo je odpovědný za to, že místo řešení nutných ekon. problémů se tyto odkládaly z pomocí zadlužování v zahraničí až na hranici únosné míry? Konkretizace: koncem r. 1980 dlužila ČSSR kapitalistickým bankám celkem 3.800 mil. dolarů /Polityka č. 11/1981/.
- Kdo je odpovědný za to, že bez jakýchkoli ek. kalkulací se začaly nepromyšleně všude zavádět velké ekon. celky, jejichž řízení je značně nepružné, má sklon k byrokratizaci, výroba je vzhledem k velkým a dalekým přesunům krmiv a strojů energeticky náročná, došlo k odcizení vztahů půdě, k mechanickému řešení záhumenek atd. Konkretizace: v r. 1970 jsme měli 6.200 JZD, zatímco v r. 1980 jen 1.722. Ve stejném období se snížila výměra půdy záhumenek ze 495.243 ha na 7.633 ha. "V letech 1970-1980 se zvýšila spotřeba kapalných hnojiv o 72 %. Jednou z příčin byla zcela nesporně plošná extenze zem. podniků, resp. koncentrace výroby do větších stanovišť, spojená s rostoucí přepravou hmot po silnici a snasazováním mechanizačních prostředků na větší vzdálenosti"./Pol. ekonomie č. 9/1982/
- Kdo je odpovědný za to, že přes zjevnou ek. nelogičnost, nehospodárnost a těžkopádnost pokračuje u nás federalizace v oblasti ekonomiky?

potíže, snižuje značně podíl osobní spotřeby i společenské spotřeby apod. A stále se v ní pokračuje po dobu více než 30 let! Podobných příkladů neracionálnosti by bylo možno uvést stovky.

Důležitým faktorem, který ovlivnuje takové chování, bude zřejmě to, že vedoucí politické kruhy za socialismu se dostali k ekon. moci a rozhodování přes sféru politickou, zatímco za kapitalismu je tomu naopak - tam se moc politická získává přes moc ekonomickou. Není třeba se pak příliš divit, že se u nás dává priorita sféře politické před ekonomickou, což je v rozporu se základní tezí marxismu o úloze základny a nadstavby, o vztahu ekonomiky a politiky. V konkrétní praxi se to projevuje tak, že ekonomika přestává být relativně autonomní oblastí s vlastními objektivními zákony a systém ji násilně podřizuje svým polit. cílům, většinou nereálných a často neuskutečnitelných. To se samozřejmě musí nutně projevit na hosp. výsledcích.

Dalším důležitým faktorem, který ovlivňuje neracionální ek. chování polit. kruhů, bude zřejmě otázka vlastnictví. Jako soukromí vlastníci výr. perostředků by soc. političtí vedoucí činitelé rozhodně nevydávali taková nerentabilní hosp. rozhodnutí, neboť by to nutně muselo vést k jejich bankrotu a tím i ke změně jejich postavení ve společnosti, založené na soukromém vlastnictví. Např. z polit. a ideologických důvodů byly zavrženy i takové aspekty ek. reformy 60. let, které byly naprosto racionální a platí v oblasti hospodářství vždy a všude, ve všech společenských formacích. Nesprávné zásahy politiky do ekonomiky způsobují možná větší hosp. škody než nevyužívání výrobních kapacit v době nezaměstnanosti za kapitalismu. Časté ek. pochybné rozhodování vedoucích míst za soc. by stálo za teoretickou úvahu. Ale sotva kdo se najde, aby se toho úkolu ujal vzhledem k riziku, které to obnáší. Likvidace značné části ek. fronty začátkem 70. let je toho názorným dokladem.

Nekvalifikované zásahy ze sféry politiky a ideologie do oblasti ekonomiky přinášejí vedle materiálních škod i škody morální a politické. Mat. škody se odstraní dříve a lehčejí než morální a politické škody na lidském faktoru, který je koneckonců rozhodující.

Kdo tedy nese odpovědnost? Která instituce? Je tělo vinu systému? Jsou především vinni někteří jednotlivci? Na tyto otázky lze poměrně snadno odpovědět, neboť v ekonomii se dá odpovědnost vystopovat avinník zjistit. Tak jako u zmetku se snadno zjistí, která operace byla vadná, tak také při hosp. politice a rozhodnutích se mohou zjistit autoři. Jenomže pak by odpovědnost padla na vysoce postavené jedince. Tak jak je výrobní proces za soc. u nás plánován a řízen, dává byrokraci, neodpovědnosti, neschopnosti a lenosti mnohem širší prostor než kapitalismus. A řekl bych, že "nahoře" je tento prostor mnohem širší než "dole".

Může se namítnat, že po boji je každý voják generálem. To by však byl omyl. Znační část dnešních hosp. těžkostí musela být už dávno jasná i průměrnému ekonomovi prakticky od r. 1975. Ale pokračovalo opojení z hosp. "úspěchů" a na varovné hlasy se nedalo. Lépe řečeno: nehodily se do politické koncepce.

Část vyloučených ekonomů, kterým šlo a stále jde o věc výstavby soc. v Československu, upozorňovala již od r. 1975 na narůstající ek. problémy ve formě dílčích studií a anaylýz adresovaných hosp. apolit. institucím. Došlo dokonce k opisování jednotlivých prací a jejich kolování. Některé byly psány pod vlastními jmény, jiné pod značkami. Místo odpovědí z ofic. míst a diskuse k naznačeným problémům či případné odborné vyvrácení nesprávných názorů a tvrzení měli tito autoři pohovory v Bartolomějské ulici, kde jim bylo dáváno za vinu popírání úspěchu soc. výstavby, rozšiřování negativních ek. prognóz, resp. diverze apod.

Namísto odborné diskuse následoval tedy pohovor na policii. Proč k takovým jevům vůbec mohlo dojít? Z historie je dostatečně známo, že každá vládnoucí skupina trvá na systému, který vytvořila, lší na řídícím mechanismu, který zavedla. Jakékoli kritické poznámky - třebas správné - povážuje za projev nepřátelství. Kritici to pak mají těžké. Na policii se nikdo nezabývá podstatou jejich odborných argumentů, ale kritika je povážována za nepřátelský čin. Je to pak s naší ek. vědou velmi špatné, když musí oponovat svým kritikům nikoli silou argumentů, ale státní mocí. Nebo platí stará osvědčená pravda, že síla každého režimu spočívá v tom, že nezakazuje jiné názory a že se jich nebojí?

Není ochota sáhnout dobrovolně ke změnám. Vedoucí hosp. a polit. činitelé slyší raději chválu na ek. mechanismus, na hosp. výsledky. To je ovšem nejschůdnější cesta k hosp. těžkostem. Teprve když se neschnáze prověří ve větším měřítku, začíná se uvažovat o případných změnách a berou se dokonce v úvahu i jiné než oficiální názory. Zdá se, že tato doba právě nyní nastává. Cas dokonce prověřil jednotlivé prognózy a praxe ukazuje, kde je pravda. Dnes už odborný tisk - sice velmi opatrně a ohledně - ukazuje a popisuje některé současné hosp. problémy. Jde zejména o specializované časopisy, jakými jsou HN, PE, PH, Finance a úvěr, Ek. časopis a další. Autorům některých odborných statí musí být dnes už naprosto jasné, že jak vážné hosp. těžkosti máme. Projevují v článcích určitý smysl pro realitu, ale stále nemohou překročit svůj vlastní stín. Často používají i "avantgardní výrazové klišé", projevující se zejména ve vyjádřování se v cizích slovech a výrazech /čtenář musí mít u sebe slovník cizích slov/, ve zbytečném používání složitých matematických vzorců, což má vzbudit dojem vědeckosti a složitosti problémů. A přitom jde velmi často o proszé a jasné věci, které jsou však konfliktní. Někdy se k tomu ještě přidá vidina rychlého ekon. vzestupu, když některé chyby /že ne však lidi/ odstraníme. Hosp. problémy jsou dnes již dostatečně známy. Jde jen o to, najít, specifikovat a ukázat příčiny, proč hosp. výsledky jsou právě takové jaké jsou. A čím byly způsobeny, kdo se o to přičinil. Padni komu padni! Kritika se ovšem dosud pohybuje v obecně ek. rovině a chybí jí především adresnost. Dnes jsou některé věci tabu. Jde zejména o bariéry bránící saevdeemá zavedení racionálního ek. mechanismu. Jedná se o bariéry především z oblasti politické a ideologické. Klasickým příkladem byla diskuse k ek. výzkumu, probíhající na stránkách HN. Mnoho vážných problémů zde bylo opatrně naznačeno, ale nedotaženo do konce. Těžko říci, co je silnější: zda cenzura nebo autocenzura. Je však možno počítat s tím, že odborné diskuse budou stále otevřenější a konkrétnější, neboť jak ukazují zkušenosti, ideologické a politické argumenty strácejí na své věrohodnosti a váze v konfrontaci s narůstajícími ek. problémy.

Jak je vidět, prozatím evidujeme pouze se hosp. výsledky a nejde se důsledně po příčinách stavu. Bude to zřejmě ještě nějakou dobu trvat, než zhoršující se ek. podmínky donutí i vedoucí pracovníky k tomu, aby byly provedeny analýzy, proč k témuž jevům došlo a kde jsou jejich příčiny, zejména subjektivního charakteru. To už bude obtížnější úsek. Posledním a nejobtížnějším úkolem bude řešení problémů. Přešla doba euforie a nadšení z hosp. úspěchů a zdá se, že začíná převládat všeobecný názor, že naše ekonomie má vážné problémy. Jak se na to prozatím jde, to ukazuje tzv. Soubor opatření, který vede v podstatě k další centralizaci. /Má ovšem celou řadu dobrých dílčích opatření/. To je podle mého názoru cesta, která věc nevyřeší a sníž máme z minulosti dost negativních zkušeností. Centrum se snaží řešit problémy usneseními, výzvami, proklamacemi, nařízeními apod. - zkratka typickou byrokratickou sestou. Jaké výsledky má tato metoda, ukáži na jednom konkrétním příkladě, a to na vědecko-technickém rozvoji.

Nacházíme se v období vědecko-technické revoluce, kdy věda, vzdělání, znalosti odborné zkušenosti atd. jsou hybnou silou rozvoje. Ponechávám stranou skutečnost, že dnes stále ještě více ocenujeme výsledky práce manuální než práce duševní. V květnu 1974 - tj. více než před 8 roky, což je jistě dosti dlouhá doba na uvedení usnesení do praxe - byla otázka VTR věnováno zvláštní zasedání ÚV KSC a byla přitom jata řada dobrých usnesení. O VTR se od té doby neustále hovoří, slovo věda secčasuje, sklonuje a používá vždy a všude, při každé příležitosti. Jaké jsou však konkrétní výsledky, to např. ilustruje poslední Stat. ročenka. Naše země je do velké míry závislá na zahraničním obchodě. Na zahr. trzích dochází ke srovnání kvalitativní úrovně našich výrobků se zahr. konkurencí. Vedle řady mnohých různých ukazatelů má na dosaženou cenu především vliv techn. úrovně výrobků. Poměr mezi vývozními a dovozními cenami ukazuje reálně směnné relace, tzv. Terms of Trade: TT. Reálné směnné relace jsou do určité míry názorným ukazatelem kvality našich výrobků, jejich techn. vyspělosti, modernosti, žádanosti atd. Je-li poměr mezi vývozními a dovozními cenami vyšší než 100, pak je ukazatel výborný, neboť vývozní ceny rostly rychleji než ceny dovozní - a obráceně: klesne-li ukazatel pod 100, pak rostou ceny dovozní rychleji než ceny vývozní a za stejně množství

ství dovezeného zboží se musí vyvézt více zboží exportního. Podle Stat. ročenky 1982 se vyvýjeli naše ceny v ZO následovně /r. 1970= 100/:

	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981
vývozní ceny	126,0	131,0	134,3	136,7	146,3	159,6	173,7
dovozní ceny	139,4	148,9	157,0	163,2	177,8	194,5	221,0
reálné s. r.	90,4	88,0	85,6	83,8	82,3	82,1	78,6

Upozorňuji, že skutečné směnné relace při vývozu naší techniky na trhy vyspělých kapitalsistických států jsou podstatně horší, neboť v našem celkovém vývozu stále více roste podíl surovin, jejichž cenový růst je vyšší než u strojů. Rovněž při našem vývozu strojů do soc. zemí dosahujeme lepších cen. Žde i vedené indexy jsou totiž zprůměrovány za všechny oblasti a komodity.

Od r. 1970 klesly tedy naše směnné relace v r. 1981 na 78,6 bodů, což představuje snížení o 21,4 %. To v praxi v podstatě znamená, že za stejně množství zboží, jaké jsme vyvezli v r. 1970, jsme mohli dovést v r. 1981 jen 78,6 % objemu importu a naopak: Abychom mohli dovést stejné množství zboží jako za podmínek v r. 1970, museli jsme v r. 1981 vyvézt o 21,4 % zboží více. Při objemu dovozu r. 1981, který činil 86.276 mil. Kčs fco hranice, znamenal nepříznivý poměr mezi vývozními a dovozními cenami konkrétní ztrátu 18.463 064 milionů Kčs fco hranice.. Poměr mezi vnitřní a Kčs fco hranice je bohužel tajný. Zřejmě proto, aby nebylo vidět, jak nereálnou cenovou hranici máme. Podle údajů, které byly naposledy uveřejněny ve Stat. ročence 1976, se rovnala u dovozu 1 Kčs fco hranice 3,094 Kčs v běžných cenách. Použijeme-li tohoto koeficientu na přepočet ztráty, vyjádřené v běžných cenách r. 1976, pak ztráta dosáhla úctyhodné výše 57.124,72 mil. Kčs. Abychom si uvědomili, o jak obrovskou sumu jde, srovnáme ji s vytvořeným národním důchodem v běžných cenách, který činil v r. 1981 472.003 mil. Kčs. Při tomto srovnání vyjde, že ztráta představovala 12,1 % vytvořeného nár. důchodu r. 1981, který se dnes ve srovnání s podmínkami r. 1970 vyváží nenávratně do zahraničí. Je to dan především za naší "tech. vyspělost". ZO se tak stává místem, který mísť toho, aby přinášel úspory na společenské práce, je ventilem, kudy uniká do zahraničí naše životní úroveň. /Upozorňuji, že uvedené výsledky nemohou být zdaleka přesné vzhledem k výpočtům, jakými byly získány, ale přesto ukazují naprostoto přesně tendenze na tomto úseku/.

To jsou konkrétní fakta, jak se v praxi uplatnilo usnesení ÚV KSČ o VTR. Uvádí další fakta z tohoto úseku: "Ve strojírenství jsou výdaje na výzkum a vývoj na jednotku struktury /absolutní výdaje korigované sortimentem vyjádřeným v % světového sortimentu/ ve Francii vyšší 2,6x, v Anglii 3,4x, v NSR 4,5x, v USA dokonce 27,4x vyšší než v ČSSR. /Polit. ekon. č. 9/1982/. Obdobná situace je např. ve využívání licencí. Poslední Stat. ročenka uvádí tyto údaje:

	1979	1980	1981
veškeré platby a poplatky za pasivní licence /tis. Kčs fco/	256.257	249.223	162.197
veškeré příjmy z prodeje akt.lic.	103.757	62.049	51.395

Čas. Polt. ekonomie č. 9/1982 uvádí tato fakta: "Tak např. dovoz licencí na jednotku struktury ve strojírenství činí ve Francii 12x, v Anglii 6,8x, v NSR 14,6x, v Japonsku 20,2x, v USA 7,4x více než v ČSSR". Pokud by se zdála někomu fakta o plnění usnesení o VTR vytržená a odjedinělá, nechť se laskavě přesvědčí, jak se např. plní usnesení o uvedení různých vládních priorit v termínu do provozu. Usnesení jsou jedna věc a praxe, reálný život věc druhá. Cíle stanovené v usneseních jsou většinou správné, není možno mít proti nim námitek. Pokud však nejsou k tomu vytvořeny odpovídající pomínky, příznivé klima atd., pak jsou jen zbožným politickým přáním, popsaným kusem papíru.

Proč se dívám značně skepticky na zveřejněvané úvahy o tom, že nám Soubor opatření přinese podstatné zlepšení? Není např. možno změnit strukturu nár. hosp. /to je za normálních okolností program na léta/ při nulovém, resp. pomalém růstu nár. hosp. Stejně tak nelze provést denivelizaci mezd při nízkém růstu průměrné mzdy. Zvyšovat produktivitu práce je rovněž snažší při vyšší dynamice. To jsou již prověřené zkušenosti. Kromě

toho za současného stavu, v jakém se naše hosp. nachází, kdy máme velmi omezený manévrovací prostor, rezervy jsou minimální nebo těžce mobilizovatelné - pak sebemenší neúspěch nabo otřes má dalekosáhlé důsledky. Soubor opatření může nanejvýš zaretušovat největší vrásky čs. hospodářství, záplatovat trhliny, ale nemůže přivodit zásadní změnu ve vývoji, neboť se prakticky nedotýká podstaty fungování ek. mechanismu. Např. byla zde téměř zcela opomenuta jedna ze základních sfér ekonomiky, a to úloha a postavení podniku v hosp. systému. Tzv. zdokonalování, vylepšování systému plánování a řízení ekonomiky nemělo úspěch ani v minulosti a nemůže mít úspěch ani nyní.

Nejobtížnější však bude překonat odpor značné části vedoucích, polit. a hosp. pracovníků, kteří si zvykli na stereotyp, na pohodlný život a každá změna vážně ohrožuje jejich kariéru. Jsou si vědomi toho, že hosp. těžkosti ohrožují jejich postavení, usvědčují je z neschopnosti a to byl také jeden z důvodů, proč byly vážné ekonomicke problémy delší dobu bagatelirovány, zatajovány a jejich řešení odkládáno.

Nevím jak budou historikové v budoucnosti hodnotit vládu prezidenta Antonína Novotného. Zřejmě to nebude zrovna nejúspěšnější období. Musí mu však přiznat, žeckyž viděl hospodářství počátkem 60. let v těžké situaci, dal souhlas k vypracování a k realizaci ek. reformy, ač si musel být vědom toho, že potencionálně ohrožuje jeho postavení. Vytvořil proto odpovídající ovzduší relativně svobodné odborné diskuse. Jak se zdá, nyní vládme přes všechny hosp. problémy a těžkosti na nejvyšších hosp. a polit. místech přesvědčení, že za současné problémy může zřejmě střední řídící sféra a prostí pracující, kteří nechtějí dobře a kvalitně pracovat a neplní tak dobrá usnesení přijatá vrcholnými řídícími centry.

Racionálnímu řešení problémů čs. ekonomiky stojí v cestě celá řada dalších problémů. Vedoucí činitelé patřičně nereaguji a zřejmě ani nehodlají reagovat na stále rostoucí varování, týkající se vývoje našeho hosp. To proto, že by i oni museli přiznat svoje chyby a omyly, vyyodit z nich závěry a mnozí z nich opustit své dosavadní postavení. Necht je dostatečným varováním ek. vývoj v Polsku a v Rumunsku, kde vedení přivedlo zemi na pokraj hosp. bankrotu a obyv. na pokraj nedostatku. Nevěřím proto, že k nejradičnějším změnám hosp. systému dojde u nás zhora, samo od sebe, ale že k nim dojde pod tlakem hosp. problémů.

Na rozdávání a uplácení toho už dnes moc nemáme. Zůstává nám ještě poslední forma úplatku: že se u nás nemusí příliš a kvalitně dělat. A to je ovšem spolehlivá v cesta k ek. katastrofě. Stagnující, resp. klesající životní úroveň podrývá loyalitu i té části obyvatelstva, které nešlo nikdy o nic jiného, než o relativně pohodlný život, což v praxi znamená co nejméně pracovat a co nejvíce brát a sem tam si životní úroveň zvýšit kradením ze státního majetku. Vztah těchto lidí k soc. nemá ani politické, ani ideologické ani třídní aspekty, nýbrž je veden jen výlučně osobním prospěchem. A těchto lidí neustále přibývá, zejména u mládeže.

Z historie je dobré známo, že sociální nepokoje obvykle začínají především tam, kde je nedostatek. Ten je ovšem relativním pojmem - nemusí vždy znamenat hlad a bídu. Co dělat? Je vcelku zbytečné i nadále poukazovat na slabá místa našeho hosp. To dnes téměř každý ví a může se o tom na konkrétních případech přesvědčit. Kromě toho to dělají dnes i ti ekonomové, kteří ještě nedávno pěli oslavné ody na náš ekon. vývoj. Jde o to spíše se zamyslet, jak postupovat dál. Jak se ukazuje, je před námi obtížné období, kdy bude nutno řešit celou řadu závažných hosp. otázek, často velmi populárních sociálně výbušných. Praxe ukazuje, že dosavadní ek. systém není sto tyto úkoly zvládnout a že se musí přikročit k radikálním změnám hosp. mechanismu. Značná část ekonomů, která se podílela na vypracování hosp. reformy 60. let byla ze svých míst odstraněna, protože jejich odborné názory nekonvenovaly tehdejším polit. a ideolog. místům. V mnoha případech šlo o vysoce kvalifikované odborníky s velkými zkušenostmi. Přestože mnozí z nich našli materiálně výhodné nabídky ze zahraničí, neemigrovali a zůstali ve své vlasti, ale odborná diskriminace, často i primitivní skandalizace, je přinutila, aby se stáhli do vnitřní emigrace. Nemá cenu být dnes škodolibý, našdále uzavřen do sebe, dívat se nezúčastně, jaké jsou hosp. těžkosti a jak jim to nejde. Těšit se z toho, že na ně také dojde. Nedržme se rovněž hesla, že jen hlupák stoupí ha potápějící se lodí, nebo ať si to vyliží ti, co si to zavařili. Vždyť problémy čs. ekonomiky

byly i našimi profesními otázkami. Zůstali jsme občany tohoto státu a negativní hosp. výsledky se nutně musí projevit i na naší životní úrovni. Z načná část z nás má ještě v paměti problémy z ekon. reformy 60. let. Existují tu i poznatky z reforem v Maďarsku. Máme své zkušenosti jak z minulosti, tak i ze současnosti. Poznali jsme na vlastní kůži "racionality" současného plánování, řízení, odměňování práce na nejnižších místech výrobního procesu. A to jsou často zkušenosti k nezaplacení.

Nic nám nebrábění v tom, - kromě vlastní pohodlnosti a obavy z represí abyciom si mezi sebou nevyměnili názory na to, jak řešit hosp. problémy. Na rozdíl od oficiální propagandy a ek. fronty si nemusíme brát servítky a můžeme nazývat věci pravými jmény. To může věci jen prospět. Dejme na papír své názory na řešení situace a konfrontujme je navzájem. Snad by z toho mohlo vzejít něco pozitivního i pro šs. hospodářství.

Prosinec 1982

Doc.Ing. Rudolf Zukal, CSc

147 00 Praha 4 - Podolí, Na dolinách 3